Een dissonant in de Duits-Poolse betrekkingen

Ruzie over benoeming Steinbach in ‘verdrevenen’-stichting

Achtergrond - 26 februari 2009 - Auteur: Pim Huijnen

(26 februari 2009) Duitsland en Polen hebben in 2009 samen veel te herdenken. Het roemruchte jaar 1989 bijvoorbeeld. Maar ook het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in 1939. Aan het begin van dit herinneringsjaar is de eerste ruzie al ontstaan: hoe de Duitse verdrevenen te herdenken?

Het probleem ontstond door de oprichting van stichting Flucht, Vertreibung, Versöhnung voor de herdenking van ‘verdrevenen’, Duitsers die tijdens en na de Tweede Wereldoorlog uit Polen en andere Oost-Europese staten werden verjaagd. Hun belangen worden in Duitsland al geruime tijd vertegenwoordigd door de Bund der Vertriebenen, waarvan de voorzitter Erika Steinbach, kandidaat voor de adviesraad van de nieuwe stichting is. Maar daar wil Polen niets van weten.

In Polen wordt de Bund der Vertriebenen met veel argwaan bejegend, omdat die daar de naam heeft het leed dat Duitsers in oorlogstijd werd aangedaan uit te vergroten. Daardoor, zo vinden veel Polen maar ook Duitsers, dreigen de Duitse misdaden tegenover de bezette landen te worden gebagatelliseerd.

In 2000 nam Steinbachs bond het initiatief tot de oprichting van een documentatiecentrum in Berlijn ter herdenking van de Duitse verdrevenen. Polen beschouwt dit centrum als een groot affront. Ook in Duitsland zelf kwam veel kritiek op de oprichting ervan. Zo zou het zich te eenzijdig richten op de verdrijving van Duitsers.

Tastbaar symbool

Daarom heeft de Duitse regering het initiatief voor een breder opgevat ‘tastbaar symbool tegen vlucht en verdrijving’ naar zich toe getrokken. Begin vorig jaar is daartoe de stichting Flucht, Vertreibung, Versöhnung opgericht, die zijn naam ontleent aan de tentoonstelling ‘Flucht, Vertreibung, Integration’ over dit thema in het Deutsche Historische Museum in Berlijn. De stichting wordt onder beheer van het museum gebracht.

Het ‘tastbare symbool’ dat de stichting Flucht, Vertreibung, Versöhnung moet

gaan beheren zal in eerste instantie bestaan uit een permanente tentoonstelling in het museum Deutschlandhaus in Berlijn. Deze zal conceptueel en inhoudelijk aansluiten bij de eerdere tentoonstelling ‘Flucht, Vertreibung, Integration’.

In het Deutsche Historische Museum wordt momenteel een tentoonstelling voorbereid over de Duitse inval in Polen, die de Tweede Wereldoorlog inluidde. Deze wordt op 28 mei geopend.

In maart van dit jaar wordt in Warschau het samenwerkingsverdrag ‘Europees netwerk herinnering en solidariteit’ ondertekend. Binnen dit verband willen Duitsland, Polen, Hongarije en Slowakije de geschiedenis van verdrijvingen in de twintigste eeuw gezamenlijk thematiseren.

Een zeker probleem

Ruzie met Polen over Steinbach en de manier waarop in Duitsland de *Vertriebenen* worden herdacht, past dus geenszins binnen dit plaatje. Maar die dreigt wel te ontstaan.

De Poolse ex-minister van Buitenlandse Zaken Wladyslaw Bartoszewski, verantwoordelijk voor de Duits-Poolse relaties, vergeleek Steinbachs kandidatuur voor de adviesraad met “de benoeming van Holocaustontkenner bisschop Williamson door het Vaticaan tot zaakgelastigde voor de betrekkingen met Israel”, en dreigde vervolgens de Poolse deelname aan het 'Europese netwerk herinnering en solidariteit' "te bevriezen".

Ook de Poolse minister-president Donald Tusk benadrukte dat “deze persoon voor Polen niet acceptabel is.” Volgens hem zou zij altijd een “dissonant” blijven in de Duitse-Poolse betrekkingen. De Poolse president Lech Kaczynski betitelde Steinbach als “een zeker probleem”.

Verkiezingscampagne

Steinbachs kandidatuur is in de eerste plaats een prbleem voor Angela Merkel (CDU). Zij is als regeringsleider eindverantwoordelijk voor de benoeming en liet eerder weten juist in dit jaar belang te hechten aan de goede relaties met Polen. Op 1 september wordt de Duitse inval in Polen in 1939 voor de zeventigste keer herdacht.

Aan de andere kant lijkt ze haar partijgenote Steinbach - zij is Bondsdaglid voor de CDU - niet te willen schofferen. Een regeringswoordvoerder legde daarom uit waarom Merkel geen haast maakt met haar besluit. “Het is op het ogenblik duidelijk niet het juiste tijdpunt om eendrachtig en in de geest van verzoening en

wederzijds begrip de nodige beslissingen te treffen.”

Spiegel Online vertaalt deze verklaring naar Merkels wens de kwestie buiten de aanstaande verkiezingscampagne te houden. Of dat lukt is de vraag, want minister van Buitenlandse Zaken Frank-Walter Steinmeier – tevens lijsttrekker voor de SPD – en de liberale FDP dringen juist aan op een snelle beslissing.

SPD

Steinbach voelt zich ondertussen vooral in de steek gelaten door Steinmeier, die de Poolse aantijgingen onbeantwoord liet. Volgens haar is het bovendien de schuld van de SPD dat Polen zo tegen haar gekant is. “De Duitse sociaaldemocraten hebben in Polen de mensen ingefluisterd dat in ons centrum de geschiedenis op zijn kop zou worden gezet", aldus Steinbach.

De SPD is tegen de benoeming van Steinbach. In een persbericht liet de partij weten dat de geschiedenis van de verdrevenen alleen goed kan worden herdacht, als geen van de betrokkenen bang hoeft te zijn voor het bagatelliseren van de oorlogsschuld. En dat is slechts gewaarborgd als dat herdenken in gezamenlijk verband, dus in het netwerk met Polen, Hongarije en Slowakije, gebeurt.

Gesine Schwan, bondspresidentkandidate van de SPD en coördinator voor de Duits-Poolse samenwerking, verklaarde te willen voorkomen de indruk te wekken dat Duitsland nog steeds bezig is met een centrum dat zich uitsluitend richt op de Duitse verdrijving uit Polen. Daarom is zij tegen Steinbachs betrokkenheid bij de nieuwe stichting.

Schwan sprak bondskanselier Merkel tegen dat er geen haast is bij de benoeming van de adviesraad van de stichting. Ze wil dat Merkel zich snel over de zaak uitspreekt, omdat de oprichting van de stichting is opgenomen in het coalitieakkoord. “De bondskanselier moet zelf weten of ze haar beloftes in deze legislatuurperiode wil nakomen,” aldus Schwan.

Pim Huijnen is redacteur van het Duitslandweb.

Afbeeldingen:

Erika Steinbach: picture alliance / dpa
Logo Zentrum gegen Vertreibung: www.z-g-v.de

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: https://duitslandinstituut.nl/artikel/798/een-dissonant-in-de-duits-poolse-betrekkingen